

Høgskolen i Oslo og Akershus

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for yrkesfaglærerutdanning

Pedagogisk praksisguide for yrkesfaglærerutdanningen i helse- og oppvekstfag

2016-2017

Innhold

1.0 Innledning	3
2.0 Hvorfor har vi praksisopplæring?	3
3.0 ORGANISERING AV PRAKSISOPPLÆRINGEN	4
3.1 Heltidsstudiet	4
3.2 Deltidsstudiet	4
3.3 Modell for organisering av praksis	4
3.4 1. periode	5
3.5 2. periode	5
3.6 3. periode	6
3.6 4. periode	6
4.0 VEILEDNING	7
4.1 Veiledningsgrunnlaget	7
4.2 Førveiledning	8
4.3 Etterveiledning	8
4.4 Lærers rolle i praksisveiledningen	8
4.5 Studentene som ressurser i veiledningen	8
4.6 Samtaletimer	9
5.0 Praktisk gjennomføring og dokumentasjon	9
5.1 Observasjon	9
5.2 Planlegging	9
5.3 Gjennomføring	9
6.0 Vurdering	10
6.1 Vurderingskriterier	10

Gjelder for studieåret 2016-17

1.0 Innledning

Retningslinjene for pedagogisk praksis er utarbeidet på bakgrunn av *Forskrift om rammeplan for yrkesfaglærerutdanning for trinn 8-13*, fastsatt 18.03.2013 av Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet, samt programplaner for de 3-årige yrkesfaglærerutdanningene. Programplanene for helse- og oppvekstfag ble godkjent av høgskolestyret våren 2014.

Betegnelsen praksisopplæring brukes i rammeplanen om en planmessig opplæring som foregår i autentiske yrkessituasjoner under veiledning av en person med relevant yrkesutdanning og yrkespraksis.

I følge rammeplanen skal pedagogisk praksis være veiledet, vurdert og variert og ha et omfang på 70 dager. Praksisopplæringen skal være fordelt over alle tre studieårene. Arbeidstiden skal tilsvare tilstedeværelse for en lærer i 100 prosent stilling. Tiden benyttes til å delta i møter, planlegging og annen relevant lærerarbeid, i tillegg til praksisundervisningen. Hovedtyngden av praksisopplæringen legges til videregående opplæring eller annen opplæringsvirksomhet (4. praksisperiode). 10 dager skal legges til ungdomstrinnet.

2.0 Hvorfor har vi praksisopplæring?

Praksisopplæringen skal primært gi studentene erfaring med å planlegge, gjennomføre og vurdere pedagogisk virksomhet. Lærere på høgskolen, praksislærer og studenter skal samarbeide om og sammen tilrettelegge for sammenheng, helhet og progresjon i opplæringsforløpet.

Deltaking i praksisopplæringen med forberedelse, gjennomføring og etterarbeid er obligatoriske arbeidskrav i yrkesfaglærerutdanningen. Den pedagogiske praksisen vurderes med karakterene bestått/ ikke bestått.

Instituttet benytter praksissteder i Oslo- Akershus regionen, men praksis blir også lagt til andre steder i mangel på relevante praksisplasser i rimelig nærhet av høgskolen. For studenter som bor andre steder i landet, er det mulighet for praksis i nærheten av hjemstedet.

3.0 ORGANISERING AV PRAKSISOPPLÆRINGEN

3.1 Heltidsstudiet

Utdanningen organiseres over 3 år med en til to praksisperioder hvert år, se programplanen for detaljer.

3.2 Deltidsstudiet

Deltidsstudiene organiseres over 4 år.

Pedagogisk praksis for deltidsutdanningene har samme innholdskomponenter som for heltidsutdanningene.

Den enkelte praksisperiode må være bestått før man kan gå videre til neste.

3.3 Modell for organisering av praksis

Organisering av praksis på helse- og oppvekstfag

Periode, år, semester	Praksislengde, type
1.periode Heltid/deltid 1. år Vårsemester	5 dager observasjon og 15 dager pedagogisk praksis i videregående opplæring, fortrinnsvis på vg2 eller vg3 på eget fagområde
2.periode Heltid 2. år Høstsemester Deltid 2. år Vårsemester	5 dager observasjon og 15 dager pedagogisk praksis i videregående opplæring, fortrinnsvis på vg1 i helse- og oppvekstfag
3.periode Heltid 2. år Vårsemester Deltid 3. år Vårsemester	10 dager pedagogisk praksis i grunnskolens ungdomstrinn
4.periode Heltid 3. år Høstsemester Deltid 4. år Høstsemester	5 dagers observasjon og 15 dager valgfri pedagogisk praksis knyttet til videregående opplæring eller andre opplæringsarenaer som for eksempel bedrifter, opplæringskontor, og fagene Mat og helse, Arbeidslivsfag og aktuelle valgfag i grunnskolen

3.4 1. periode

I første periode bør praksisopplæringen legges opp på en slik måte at studentene får en gradvis tilnærming til lærerrollen. Tiden brukes til observasjon og kartlegging av elever, assistentlæreropp-gaver, gjennomføring av mindre instruksjonsopp-gaver og mindre undervisningsopplegg samt veiledning av enkeltelever. Til undervisningen skal studentene trene på å utarbeide undervisningsplaner som grunnlag for veiledning før og etter undervisning.

Studentene skal også trene på å tilrettelegge yrkesopplæring med utgangspunkt i didaktisk teori.

Studentene skal i denne perioden også bli kjent med skolen (praksisstedet) som organisasjon, samt lovverk og styringsdokumenter som er grunnlag for opplæringen.

Tid til individuelt ansvar for læringsarbeid (undervisning) skal omfatte 15 timer i løpet av perioden (gjennomsnittlig 5 timer per uke). Arbeidstiden skal tilsvare tilstedeværelse for en lærer i 100 prosent stilling. Tiden benyttes til å delta i møter, planlegging og annen relevant lærerarbeid.

Ved vurdering av studentene må det tas hensyn til at de er i en tidlig fase av sin utdanning. Det er utarbeidet et eget skjema for vurdering av studentene i 1. periode.

3.5 2. periode

I denne praksisperioden kan studentene raskt få et selvstendig ansvar for planlegging, gjennomføring, vurdering og kritisk analyse av egen undervisning i teori og i praksis. Hver student bør i løpet av perioden ha undervist 24 timer (gjennomsnittlig 8 timer per uke). Arbeidstiden skal tilsvare tilstedeværelse for en lærer i 100 prosent stilling. Tiden benyttes til å delta i møter, planlegging og annen relevant lærerarbeid.

Kravene til studenten økes og en kan fokusere på bestemte oppgaver eller temaer i undervisningen. I før- og etterveiledningen legger en da særlig vekt på å diskutere det aktuelle temaet. Ut fra det som er fokus for perioden, kan noen viktige temaer/læringsopp-gaver være:

- *Klasseledelse/læringsmiljø*

Studentene kan ha et spesielt fokus på klasseledelse og å kunne legge til rette for et godt læringsmiljø

- *Tilpasset opplæring*

Studentene kan få i opp-gave å planlegge, gjennomføre og kritisk analysere undervisning med særlig vekt på å tilpasse undervisningen til ulike elevers læreforutsetninger.

- *Ulike arbeidsmåter*

Studentene skal kunne benytte ulike arbeidsmåter i egen undervisning; f.eks. veiledning, instruksjon, gruppearbeid, rollespill og prosjektarbeid.

- *Samarbeid*

Aktivt samarbeid og samspill med elever/lærlinger, medstudenter, lærerkollegier og aktuelle samarbeidspartnere i opplæringsystemet.

3.6 3. periode

I tredje praksisperiode skal studentene få innsikt i opplæring og organisering på ungdomstrinnet, 8.-10. trinn.

Hovedfokus i praksisopplæringen på ungdomstrinnet rettes mot

- Ulike undervisnings- og vurderingsmetoder
- Ungdoms læring og utvikling
- Skolemiljø og ungdomskultur
- Klasseledelse og kontaktlærerrollen
- Kjennskap til skolens satsningsområder

Studentene følger praksislærers undervisning, og observerer denne. Studentene kan også inkluderes mer aktivt i undervisningen.

Studentene skal ha tid til å skrive logg/refleksjon over egen læring (ca. 8-10 timer i løpet av perioden).

Arbeidstiden skal tilsvare tilstedeværelse for en lærer i 100 prosent stilling. Tiden benyttes til å delta i møter, planlegging og annen relevant lærerarbeid.

Praksisperioden beskrives som veiledet. Veiledningen innebærer at praksislærer tar studentgruppa med inn i sin undervisning, der studentene kan observere og/eller inkluderes i undervisningen, og at praksislærer har samtaler med gruppa i for- og etterkant om undervisning og undervisningsopplegg, om klassen og eventuelle utfordringer, og/eller andre tema. Denne samtalen er ikke tenkt å finne sted for hver enkelt time, men gjøres der det er naturlig

Studenten skriver en oppsummering fra praksis på eget skjema som signeres av både student og praksislærer.

3.6 4. periode

I fjerde praksisperiode skal studentenes evne til selvstendig, helhetlig planlegging, gjennomføring og ytterligere bevisstgjøring vektlegges. De skal i økende grad mestre de utfordringene som skolehverdagen gir. Hver student bør i løpet av perioden ha hatt undervisningsansvar for 24 timer (gjennomsnittlig 8 timer per uke). Arbeidstiden skal tilsvare tilstedeværelse for en lærer i 100 prosent stilling. Tiden benyttes til å delta i møter, planlegging og annen relevant lærerarbeid.

Studentene skal nå kunne planlegge, gjennomføre, vurdere og analysere samt dokumentere relevant fag- og yrkesopplæring i tråd med gjeldende styringsdokumenter og didaktiske modeller. Studentene skal få kjennskap til organisasjonsutvikling i skolen med vekt på utviklingsarbeid og fornyelse.

4.0 VEILEDNING

Praksislærer har hovedansvaret for å legge til rette for studentenes praksisopplæring. De skal veilede studentene både i forbindelse med deres planlegging og gjennomføring av undervisning og når studentene skal vurdere, systematisere og reflektere over sine erfaringer og handlinger. Videre skal praksislærer være til stede i klasserommet/praksis sammen med studentene, dels som utførende lærere, dels som studentens kollega i tolærerforhold og dels som observatør av studentens undervisning.

Det er særlig viktig at praksislærer og student i starten av en praksisperiode avklarer hvilke forventninger de har til hverandre og til det arbeidet som skal utføres i praksisperioden. God kommunikasjon og trygge relasjoner mellom praksislærer og student er en forutsetning for en fruktbar veiledningsprosess som kan bidra til faglig vekst og personlig utvikling for alle som deltar.

Hensikten med veiledningen er at studenten skal få mulighet til å reflektere over erfaringer som kan bidra til innsikt og ny forståelse av praksis, undervisning, læring og utvikling av lærerrollen. Refleksjon innebærer å sette ord på egne og andres erfaringer gjennom dialog med praksislærer og andre deltakere i praksisfellesskapet, både formelt og uformelt. Refleksjon kan også skje gjennom dagbok eller loggskrivning. Materiale fra dagboken eller loggen kan integreres i veiledningssamtalene og være en viktig kilde til innsikt i egen læringsprosess.

Studentene skal lære av det de ser og det de selv gjennomfører (erfaringslæring). De skal lære seg å ta selvstendige valg ut fra den enkelte situasjon.

4.1 Veiledningsgrunnlaget

Veiledningen bygger på den ene siden på hva studenten gjør og sier i klasserommet; hva som faktisk skjer i undervisningen og hvilket samspill og samarbeid studenten har med elevene. På den annen side bygger veiledningen på hva studenten selv har planlagt for sin undervisning slik det fremgår av en undervisningsplan. I denne guiden har vi valgt å bruke begrepet **undervisningsplan** om det skriftlige veiledningsgrunnlaget.

Undervisningsplanen er et dokument som viser hva studenten har tenkt å gjøre i sin undervisning og hvilke forutsetninger og begrunnelser som gjelder for denne undervisningen. Dokumentet skal inneholde følgende didaktiske momenter (eller tilsvarende):

- Elevenes læreforutsetninger
- Rammefaktorer hvor en beskriver de forhold som gir muligheter eller begrensninger i undervisningen.
- Læringsmål, hva eleven skal lære i løpet av timen/økta og begrunnelse for valg av mål med henvisning til kompetansemål.
- Faginnhold der en beskriver innholdet i timen/perioden, hvilke emner og læringsoppgaver som inngår, hva elevene skal arbeide med, henvisning til læremidler, tidsangivelse for arbeid med de ulike delene og begrunnelse for disse valgene.

- Læreprosessen der en beskriver undervisningsprinsippene og hvordan arbeidet skal utføres, hva du som lærer skal gjøre og hva elevene skal gjøre.
- Vurdering der en beskriver hva du som lærer vil legge vekt på i vurdering av elevenes arbeid i løpet av timen/perioden, og hvordan du vil gi elevene tilbakemelding om dette, samt begrunnelser for disse valgene.

Betegnelsen på disse didaktiske kategoriene vil kunne variere noe alt etter hvilke modeller som blir lagt til grunn for planleggingen. Undervisningsplanen skal alltid inneholde begrunnelser for de ulike valgene studentene gjør.

Undervisningsplanen skal ellers være så konkret og detaljert som mulig og skal vise til den faktiske, praktiske gjennomføringen av undervisningen.

4.2 Førveiledning

Førveiledningen er basert på studentens undervisningsplan og gir praksislærer anledning til å få del i studentens tanker og planer med undervisningen før den gjennomføres. Det gir praksislærer mulighet til å komme med spørsmål og eventuelle avklaringer på forhånd. Førveiledningen bør skje i så god tid forut for undervisningen at studenten har muligheter til å forandre planen.

4.3 Etterveiledning

Etterveiledningen tar utgangspunkt i gjennomføringen av undervisningen sett i relasjon til undervisningsplanen og førveiledningen. Veiledningen skal fokusere på studentens ferdigheter i gjennomføring av timene. Håndteringen av det faglige innholdet skal være et hovedtema i veiledningen. Elevenes engasjement og deltakelse er et annet hovedmoment. Som avslutning på samtalen bør de involverte parter vurdere kommunikasjonen seg imellom og gjøre avtaler for videre arbeid.

4.4 Lærers rolle i praksisveiledningen.

Praksislærer har et særlig ansvar for studentene i praksis, men lærere fra høgskolen utgjør også veiledningsressurser som skal sikre at ulike perspektiver blir vektlagt i praksisveiledningen. Alle bør samarbeide om praksisopplæringen, men lærer fra høgskolen har et spesielt ansvar for å skape progresjon og kontinuitet i tilknytning til praksis.

En lærer fra høgskolen har ansvar for å følge opp studenten i praksisperioden. Oppfølgingen vil bestå i at lærer fra høgskolen er tilgjengelig for studenten mht. planlegging og etterarbeid knyttet til praksisopplæringen, samt har kontakt med praksislærer vedrørende studentens utvikling og læring.

4.5 Studentene som ressurser i veiledningen

Studentene har også et medansvar for å drive veiledningssamtalen videre på bakgrunn av observasjoner og erfaringer. De skal møte forberedt til før- og etterveiledning.

4.6 Samtaletimer

Det bør være et visst forhold mellom antall undervisningstimer og de timene som avsettes til samtale mellom praksisveileder og studentene. Mye av samtaletimene vil gå med til før- og etterveiledning, men timene bør også benyttes til å ta opp aktuelle temaer.

5.0 Praktisk gjennomføring og dokumentasjon

5.1 Observasjon

Alle praksisperiodene skal starte med observasjon av praksislærers undervisning, klasser og enkeltelever. Hvilke observasjonsoppgaver som gis, vil blant annet være avhengig av fokus i praksisperioden.

Aktuelle temaer for observasjon kan være:

- Planlegging og undervisningsformer i klassen
- Kommunikasjon og samspill mellom lærer og elever
- Sosialt miljø
- Lærer som leder av klassen
- Differensiering
- Læringsmiljø
- Observasjon av enkeltelever
- Elevenes arbeidsmåter
- Læreren som veileder

Det anbefales at studentene setter seg grundig inn i den anbefalte litteratur på dette området.

5.2 Planlegging

I første periode vil planleggingen være knyttet til mindre undervisningsopplegg som studenten etter hvert får ansvaret for. Basert på observasjoner, planer og samtaler med praksislærer, skal studenten utforme undervisningsplaner for undervisningen. Disse skal kopieres og leveres praksislærer og medstudenter. Videre må studenten sende undervisningsplanen på e-post til den lærer som kommer på besøk fra høyskolen.

5.3 Gjennomføring

Planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning vil utgjøre hovedinnholdet i alle praksisperiodene. I gjennomføringen av undervisningen vil individuelt, selvstendig undervisningsarbeid, der lærerstudenten får prøve ut ulike arbeidsmåter, være det vanlige. Ved gruppepraksis skal studentene som ikke underviser ha observatørstatus, og gi sitt bidrag til vurderingen av undervisningen.

6.0 Vurdering

Deltagelse i praksisopplæringen med forberedelse, gjennomføring og etterarbeid er obligatoriske arbeidskrav i yrkesfaglærerutdanningen. Studentene får en formell vurdering etter 1. 2. og 4. praksisperiode uttrykt med karakteren bestått/ikke bestått.

6.1 Vurderingskriterier

Det er utformet generelle kompetanse- og kvalifikasjonskrav på områdene yrkesetisk kompetanse, faglig kompetanse, didaktisk kompetanse, relasjonskompetanse og endrings- og utviklingskompetanse (Jf Nasjonale retningslinjer for yrkesfaglærerutdanningen). Disse kompetanseområder er basert på forventninger om at lærere skal bli selvstendige og handlingsrettede yrkesutøvere som forener kyndighet og refleksjon.

Med unntak av 3. periode (praksis på ungdomstrinnet), skal praksislærer ved slutten av hver praksisperiode fastsetter praksiskarakteren i samarbeid med lærer ved høgskolen. Høgskolen har det formelle ansvaret for vurderingen, men praksislærers vurderinger tillegges stor vekt. Spesielt der det ikke har vært besøk fra høgskolen i praksis. Da vil det kun være praksislærer som har sett studenten i undervisningssituasjonen. Vurderingen skal være et uttrykk for om studenten mestrer lærerarbeidet ved det aktuelle tidspunkt og må ses i sammenheng med hvor studenten befinner seg i utdanningsforløpet.

Det er utarbeidet ett vurderingsskjema for hver av de tre praksisperiodene. Skjemaene finner du på nettsiden for praksis. Alle skjemaene tar utgangspunkt i aktuelle kompetanseområder. Siste dag i praksisperioden skal praksislærer og student signere vurderingsrapporten, og studenten skal laste den opp i innleveringsmappe på Fronter.

En student får ikke godkjent praksisopplæringen dersom lærerarbeidet ligger klart i underkant av hva som kan forventes ut fra faglige eller pedagogiske kvalitetskrav. Hvis studenten viser synlige mangler i ett eller flere av kriterieområdene, godkjennes ikke praksisperioden.

Vurdering Periode	Faglig kompetanse	Didaktisk kompetanse	Relasjonskompetanse	Yrkesetisk kompetanse	Endrings- og utviklingskompetanse
1. periode 20 dager. Vårsemester	<ul style="list-style-type: none"> * bearbeider og presenterer lærestoff på en faglig forsvarlig måte * bruker relevante uttrykksformer og fagterminologi * viser innsikt i yrkesfagets egenart og anvendelse i arbeidslivet * kommuniserer skriftlig og muntlig på en slik måte at det ikke oppstår misforståelser 	<ul style="list-style-type: none"> *har observert og kartlagt elever * utarbeider undervisningsplaner * planlegger, gjennomfører og vurderer egen undervisning * viser innsikt i egen læreratferd * har vilje og evne til å forbedre egen undervisning 	<ul style="list-style-type: none"> * viser vilje og evne til å kommunisere med elever og kolleger * viser vilje og evne til samarbeid med praksislærer og medstudenter * opptrer profesjonelt i forhold til sine omgivelser og viser rasjonelle reaksjoner 	<ul style="list-style-type: none"> * møter presis og er til stede til avtalte tider * viser vilje og evne til å utføre planlagte oppgaver * viser respekt for og retter seg etter læreplanverket, skolens mandat og skolens verdigrunnlag * viser atferd og holdninger som er forenlig med en ansvarlig voksenrolle 	<ul style="list-style-type: none"> * viser vilje og evne til å utnytte veiledning konstruktivt

<p>2.periode 20 dager. Heltid: Høstsemester Deltid: Vårsemester</p>	<p>* kommuniserer yrkeskunnskap skriftlig og muntlig på en slik måte at det ikke oppstår misforståelser</p> <p>* viser innsikt i yrkesfagenes fellestrekk og særtrekk</p>	<p>* viser variasjon i undervisningsmetoder tilpasset ulike elevforutsetninger og yrkesinteresser</p> <p>* reflekterer omkring opplæringens formål, læreplanenes innhold, elevenes forutsetninger og i de rammene undervisningen foregår</p>	<p>* organiserer og leder læringsarbeid</p> <p>* øver på å sette grenser for uakseptabel atferd</p> <p>* tilrettelegger for et godt læringsmiljø</p> <p>* samhandler med elever og kolleger på en trygg og forutsigbar måte</p> <p>*kommuniserer med elever i</p>	<p>* viser lojalitet overfor formelle rammer som lover, forskrifter og læreplaner samt forpliktelser overfor verdigrunnlaget i skole og samfunn</p> <p>* ivaretar yrkesfagenes verdigrunnlag, kultur og opplæringstradisjoner</p> <p>* viser hensyn og respekt for den enkelte elevs</p>	<p>*forbedrer egen undervisning og utnytter veiledning konstruktivt</p> <p>* har vilje og evne til faglig oppdatering</p>
		<p>* planlegger, gjennomfører, begrunner og vurderer relevant yrkesopplæring</p> <p>* vurderer læring både underveis og ved slutten av et læringsforløp</p>	<p>ulike situasjoner</p>	<p>integritet og er åpen for etnisk og kulturelt mangfold</p> <p>* har bevissthet om lærerens oppdragerrolle, er et forbilde og bidrar til elevenes moralske oppdragelse</p>	

Vurdering Periode	Faglig kompetanse	Didaktisk kompetanse	Relasjonskompetanse	Yrkesetisk kompetanse	Endrings- og utviklingskompetanse
4.periode 20 dager. Høstsemester	* bearbeider og presenterer relevant lærestoff på en måte som ivaretar krav til faglig kvalitet,	* vurderer og reflekterer over egen og andres pedagogiske grunnsyn og pedagogiske praksis	* kommuniserer og samarbeider med alle parter i opplæringsystemet	* viser lojalitet for verdier i skole og samfunn og til gjeldende styringsdokumenter	*ser betydningen av utviklingsarbeid for å forbedre vilkårene for læring og utvikling
	<p>interessedifferensiering og yrkesretting</p> <p>* har innsikt i yrkesfagenes egenart og anvendelse i arbeidslivet</p> <p>* kommuniserer skriftlig og muntlig på en slik måte at det ikke oppstår misforståelser</p>	<p>* har et bevisst forhold til eget pedagogiske grunnsyn og lærerrollen</p> <p>* reflekterer omkring opplæringens formål, læreplanens innhold, elevenes forutsetninger og de rammene undervisningen foregår i</p> <p>* planlegger, gjennomfører, begrunner og vurderer relevant yrkesopplæring</p> <p>*tilpasser opplæringen til den enkelte elevs forutsetninger og stimulere til medbestemmelse og medansvar i opplæringen</p> <p>* vurderer læring både underveis og ved slutten av et læringsforløp og gir muntlige og skriftlige tilbakemeldinger</p>	<p>* har evne til å organisere og lede læringsprosesser tilpasset ulike behov</p> <p>* setter grenser for uakseptabel atferd og bidrar til at den enkelte elev får nødvendig hjelp og støtte</p> <p>* har evne til å tilrettelegge for et godt læringsmiljø</p> <p>* har vilje og evne til å utvikle trygghet i lærerrollen gjennom faglig og personlig vekst</p>	<p>* ivaretar yrkesfagenes verdigrunnlag, kultur og opplæringstradisjoner</p> <p>* kan ta og begrunne yrkesetiske valg</p> <p>* viser hensyn og respekt for den enkelte elevs integritet og er åpen for etisk og kulturelt mangfold</p> <p>* har bevissthet om lærerens oppdragerrolle, er et forbilde og bidrar til elevenes moralske oppdragelse</p>	<p>* har evne til faglig oppdatering</p> <p>* har vilje og evne til å forbedre egen undervisning</p>

